

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЕЖАНЦИТЕ ПРИ МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

ДИРЕКЦИЯ "МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ"

СПРАВКА

ОТНОСНО: РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ

1. Общо положение в страната.
2. Как турското законодателство регламентира и защитава правата на бежанците в Турция?
3. Отговаря ли Република Турция на определението за "трета сигурна държава" относно гражданите на Сирия, търсещи международна закрила?

1. Общо положение в страната.

По форма на държавно управление Турция е конституционна република с изпълнителна президентска система и 600-местен еднокамарен парламент (Великото национално събрание). На президентските и парламентарните избори през 2018 г. наблюдателите на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) изразяват загриженост относно ограниченията в медийното отразяване и цялостната среда на предизборната кампания, които намаляват възможностите на опозиционните кандидати да се състезават на равни начала и да водят свободни кампании.

Националната полиция и жандармерията, под контрола на Министерството на вътрешните работи, отговарят за сигурността в градските райони и съответно в провинциалните и грапичните райони, а военните носят пълната отговорност за граничния контрол и външната сигурност на страната. Гражданските власти поддържат ефективен контрол върху служителите на правоприлагащите органи, но има съобщения, според които членове на силите за сигурност са извършвали някои злоупотреби.

Съгласно широкото антитерористично законодателство, прието през 2018 г., правителството продължава да ограничава основните свободи и да компрометира върховенството на закона. След опита за преврат през 2016 г. властите освобождават или отстраняват от длъжност повече от 60 000 полицаи и военни служители и повече от 4000 съдии и прокурори, арестуват или изпращат в затвора над 95 000 граждани и затварят над 1500 неправителствени организации по причини, свързани с тероризма, предимно за предполагаеми връзки с движението на духовника Фетуллах Гюлен. Правителството обвинява именно Гюлен в организиране на опита за преврат и го определя за лидер на "FETO" ("Терористичната организация на Фетуллах").

Властите предприемат ограничени стъпки за разследване и налагане на наказание на членове на силите за сигурност и други длъжностни лица, обвинени в нарушения на правата на човека и безнаказаността остава проблем. Правителството предприема ограничени стъпки за разследване на обвиненията в корупционни практики, извършвани на високо ниво.

Сблъсъците между силите за сигурност и терористичната организация на Кюрдската работническа партия (ПКК) и нейните клонове продължават, макар и на по-ниско ниво в сравнение с предишни години и довеждат до нараняването или смъртта на служители от силите за сигурност, терористи и цивилни лица. Правителството не публикува информация за усилията за разследване или преследване на персонала за неправомерни или непреднамерени смъртни случаи на цивилни лица, свързани с антитерористични операции.

Конституцията предвижда свобода на вътрешно движение, пътуването в чужбина, емиграцията и репатрирането, но правителството на Турция ограничава тези права. Властите продължават да ограничават пътуванията в чужбина за някои граждани, обвинени във връзки с движението "Гюлен" или за неуспешния опит за преврат през 2016 г. Правителството си сътрудничи с Върховния комисариат за бежанците на ООН (ВКБООН) и с други хуманитарни организации при предоставянето на закрила и помощ на бежанци под условие, завръщащи се бежанци, лица без гражданство и притежатели на временна и международна закрила¹.

Конституцията на Турция определя страната като светска държава и обезпечавя свободата на съвестта, религиозните убеждения и вярвания, изразяването и поклонението и забранява дискриминацията въз основа на религия. Дирекцията по вероизповеданията (Diyanet) е държавната институция, която управлява и координира свързаните с исляма религиозни въпроси и има мандат да насърчава и дава възможност за практикуването на исляма, да осигурява религиозно образование, както и да управлява религиозни институции. Правителството продължава да ограничава правата на немюсюлманските религиозни малцинства, особено тези, които не са признати съгласно правителствената интерпретация на Договора от Лозана от 1923 г., който включва само християни, принадлежащи към арменската апостолска православна църква, евреи и гръцки православни християни. Медии и неправителствени организации (НПО) съобщават за ускорен темп на забрани за влизане и за депортиране на чужди граждани, лидери на протестантски паства. Правителството продължава да ограничава усилията на малцинствените религиозни групи да обучават духовенството си, а гръцката православна семинария Халки (Халкинска семинария) остава затворена. Религиозните малцинства отново съобщават за затруднения при откриването или функционирането на молитвени домове, при разрешаване на спорове за земя и собственост, както и правни предизвикателства пред църкви, чиито земи правителството експроприира преди това. Също така възникват проблеми при провеждане на избори за управителен съвет за техните религиозни фондации и при получаване на разрешения за освобождаване от задължителните часове по религия в училищата. Правителството на САЩ изчислява общото население на Турция на 83,6 милиона души (данни към средата на 2023 г.), а според турските власти 99% от населението са мюсюлмани, като тук се причисляват и алевитите. Проучванията на общественото мнение, публикувани през 2021 г. от фирмата за проучвания и социологически проучвания KONDA Research and Consultancy, показват,

¹ USDOS – US Department of State: 2022 Country Report on Human Rights Practices: Turkey, 20 March 2023, available at: <https://www.ecoi.net/en/document/2089143.html> (accessed 31 March 2025); USDOS – US Department of State: 2023 Country Report on Human Rights Practices: Turkey (Türkiye), 23 April 2024, available at: <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html> (accessed 31 March 2025).

че приблизително 88% от турското население се самоопределят като мюсюлмани-сунити, 6% се самоопределят като атеисти (невярващи), 4% като алевити, а останалите 2% са в категория "други". Лидерите на алевитските фондации изчисляват, че мюсюлманите-алевити съставляват между 25-31% от населението, а представителите на Джафари-шиитския ислям изчисляват числеността си на 4% от населението².

На 19 март 2025 г. г-н Екрем Имамоглу, член на кемалистката, социалдемократическа Републиканска народна партия (РНП) и кмет на Истанбул, е арестуван заедно с над 100 други лица от сферата на политиката, журналистиката и бизнеса. Г-н Имамоглу е обвинен в корупция и в подкрепа на забранената Кюрдска работническа партия (ПКК), задържан е под стража на 23 март 2025 г. и е отстранен от длъжността кмет на Истанбул. На 18.03.2025 г. Истанбулският университет анулира дипломата му, което означава, че той вече няма право да се кандидатира за президент, а освен това е конфискувана и строителна фирма, в която има участие. Адвокатите на г-н Имамоглу обявяват, че ще предприемат съдебни действия, а въпреки ареста му, РНП го избира, с голямо мнозинство, за свой кандидат-президент за изборите през 2028 г.

Правителството на Турция забранява демонстрациите в Истанбул и в други градове, затваря пътища и ограничава социалните медии. Въпреки това, от 19.03.2025 г. се провеждат масови протести, като според властите до 23.03.2025 г. са арестувани над 700 души. Полицията използва сълзотворен газ и водни оръдия, множество демонстранти и полицаи са ранени, а медиите съобщават за насилие над журналисти. Силите за сигурност извършват акции, при които са арестувани 11 журналисти, включително кореспондент на агенция "Франс прес" (АФП). Екрем Имамоглу отхвърля обвиненията като политически мотивирани и заявява, че на хората им е "дотегнало" от Ердоган. Президентът на свой ред осъжда протестите и обвинява РНП в разделяне на страната. Една година след местните избори, проведени на 31 март 2024 г., шестима от 27-те кметове на РНП в по-големия район на метрополията на Истанбул са арестувани³.

2. Как турското законодателство регламентира и защитава правата на бежанците в Турция?

Република Турция поддържа географско ограничение на Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г. (Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г.) и я прилага само за бежанци, пристигащи от европейски страни. Въпреки това през април 2013 г. Анкара приема всеобхватен, вдъхновен от ЕС, Закон за чужденците и международната закрила (LFIP), който създава специална правна рамка за убежище в Турция и потвърждава задълженията на турските власти към всички лица, нуждаещи се от международна закрила, независимо от държавата им на произход. Според ВКБООН европейските достижения на правото в областта на убежището и миграцията са ясно видими в турското законодателство в областта на убежището, именно благодарение на тази реформа.

² USDOS - US Department of State: 2023 Report on International Religious Freedom: Turkey (Türkiye), 30 June 2024, available at: <https://www.ecoi.net/en/document/2111578.html> (accessed 31 March 2025)

³ BAMF - Federal Office for Migration and Refugees: Briefing Notes (KW13/2025), 24 March 2025, available at: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw11-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (accessed 31 March 2025)

Турският Закон за чужденците и международната закрила (LFIP) предоставя три вида статут на международна закрила в съответствие с политиката на Турция за географски ограничения на Конвенцията за бежанците от 1951 г.

1. Лица, които попадат в определението за бежанец по Конвенцията от 1951 г. и идват от "европейска страна на произход" - отговарят на изискванията за статут на бежанец съгласно LFIP, в пълно потвърждение на задълженията на Турция по Конвенцията от 1951 г. Разрешението за пребиваване, предоставено на лице, получило този тип закрила, е валидно за срок от три години.

2. Лицата, които попадат в определението за бежанец по Конвенцията от 1951 г., но идват от така наречената "неевропейска страна на произход", вместо това получават условен статут на бежанец съгласно LFIP. Статутът на условен бежанец е турска правна концепция, въведена от LFIP с цел разграничаване на третирането на бежанците по Конвенцията от 1951 г. съобразно това дали последните произхождат от "неевропейски" или от "европейски" държави. Разрешението за пребиваване, предоставено на лице, получило този тип закрила, е валидно за срок от една година.

3. Лица, които не отговарят на критериите за допустимост нито за статут на бежанец, нито за условен статут на бежанец, но въпреки това биха били подложени на смъртно наказание или изтезания в страната на произход, ако бъдат върнати, или биха били изложени на "индивидуализиран риск от безогледно насилие" поради ситуации на война или вътрешен въоръжен конфликт, отговарят на изискванията за статут на субсидиарна закрила съгласно LFIP. Турският правен статут на субсидиарната закрила отразява определението за субсидиарна закрила, дадено от Квалификационната директива на ЕС. Разрешението за пребиваване, предоставено на лице, получило този тип закрила, е валидно за срок от една година.

За бежанците от Сирия турската държава прилага режим на временна закрила, който предоставя на ползващите се от него право на законен престой, както и известно ниво на достъп до основни права и услуги. Статутът на временна закрила се придобива на групова основа и е достъпен както за сирийски граждани, така и за палестинци без гражданство с произход от Сирия. Генерална дирекция "Управление на миграцията" (DGMM) е отговорният орган за регистрацията и решенията за статут в обхвата на режима за временна закрила, който се основава на член 91 от LFIP и на Регламента за временната закрила (TPR) от 22 октомври 2014 година⁴.

Турските власти предлагат защита срещу връщане на всички търсещи убежище лица с произход извън Европа, които отговарят на определението за бежанец съгласно Конвенцията на ООН за статута на бежанците от 1951 г. Властите продължават да прилагат правната рамка и процедурните гаранции за лицата, които търсят или се нуждаят от международна закрила⁵.

⁴ ECRE - European Council on Refugees and Exiles: Country Report: Türkiye; 2023 Update, August 2024, available at: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2024/08/AIDA-TR_2023-Update.pdf (accessed 31 March 2025)

⁵ USDOS - US Department of State: 2022 Country Report on Human Rights Practices: Turkey, 20 March 2023, available at: <https://www.ecoi.net/en/document/2089143.html> (accessed 31 March 2025); USDOS - US Department of State: 2021 Country Report on Human Rights Practices: Turkey, 12 April 2022, available at: <https://www.ecoi.net/en/document/2071182.html> (accessed 31 March 2025)

3. Отговаря ли Република Турция на определенията за "трета сигурна държава" относно гражданите на Сирия, търсещи международна закрила?

Съгласно определенията за "трета сигурна държава", изложено в § 1, т. 9 от Допълнителните разпоредби на Закона за убежището и бежанците (Обн. ДВ. бр. 54 от 31 май 2002 г., в сила от 01.12.2002 г.), "Трета сигурна държава" е държава, различна от държавата по произход, в която чужденецът, подал молба за международна закрила, е пребивавал и:

а) (изм. - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 16.10.2015 г.) няма основания да се опасява за живота или свободата си поради раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политическо мнение;

б) е защитен от връщане до територията на държава, в която съществуват условия за преследване и застрашаване на правата му;

в) (изм. - ДВ, бр. 101 от 2015 г.) не е изложен на опасност от преследване или тежко посегателство, като изтезание, нечовешко или унижително отнасяне, или наказание;

г) (изм. - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 16.10.2015 г.) съществува възможност да поиска статут на бежанец и при предоставянето му да се ползва от международна закрила като бежанец;

д) са налице достатъчно основания да се смята, че ще бъде допуснат до територията на тази държава⁶.

Република Турция поддържа географско ограничение на Конвенцията за бежанците от 1951 г. и я прилага само за бежанци, произхождащи от европейски страни. Въпреки това през април 2013 г. Анкара приема всеобхватен, вдъхновен от ЕС; Закон за чужденците и международната закрила (LFIP), който създава специална правна рамка за убежище в Турция и потвърждава задълженията на турските власти към всички лица, нуждаещи се от международна закрила, независимо от държавата им на произход. Според ВКБООН европейските постижения на правото в областта на убежището и миграцията са ясно видими в турското законодателство в областта на убежището, именно благодарение на тази реформа.

За лицата от Сирия турската държава прилага режим на временна закрила, който предоставя на ползващите се от него право на законен престой, както и известно ниво на достъп до основни права и услуги. Статутът на временна закрила се придобива на групова основа и е достъпен както за сирийски граждани, така и за палестинци без гражданство с произход от Сирия. Генерална дирекция "Управление на миграцията" (DGMM) е отговорният орган за регистрацията и решенията за статут в обхвата на режима за временна закрила, който се основава на член 91 от LFIP и на Регламента за временната закрила (TPR) от 22 октомври 2014 година⁷.

⁶ Lex.bg, Закон за убежището и бежанците (В сила от 01.12.2002 г.), н.д., достъпно на: <https://lex.bg/laws/ldoc/2135453184> (посетено на: 31 март 2025 г.)

⁷ ECRE - European Council on Refugees and Exiles: Country Report: Türkiye; 2023 Update, August 2024, available at: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2024/08/AIDA-TR_2023-Update.pdf (accessed 31 March 2025)

Прилагането на режима за временна закрила се обявява с решение на Администрацията на президента на Турция, в което решение се определят обхватът на бенефициентите, началната дата на режима на временна закрила и неговата продължителност (последното когато е необходимо), както и евентуално ограничение за прилагането на режима на временна закрила за конкретен регион в Турция. Понастоящем действащият режим на временна закрила в Турция се прекратява с решение на Администрацията на президента.

Основната характеристика и обосновка на подхода за временна закрила като цяло е бързото посрещане на необходимостта от закрила на голям брой търсещи закрила лица в ситуация на масов приток на бежанци, където индивидуалната обработка на молбите се счита както за непрактична, така и за ненужна. Подходът за временна закрила има за цел да се прилага категорично и да облагодетелства всички лица, попадащи в обхвата на бенефициентите, формулирани от приемащото правителство, без персонализирана оценка на необходимостта от международна закрила.

Член 1 от турския Регламент за временната закрила (TPR) изрично установява, че "сирийски граждани, лица без гражданство и бежанци", които са пристигнали в Турция, независимо дали индивидуално или като част от масово движение на хора, поради събития, развиващи се в Сирия, отговарят на условията за получаване на временна закрила в Турция. Същата разпоредба определя точна дата за включване в режима на временна закрила, конкретно предвиждайки лицата, пристигнали от Сирия след 28 април 2011 г. или по-късно, да бъдат обработвани изключително в рамките на режима за временна закрила. Като такива (пристигнали на турска територия след 28 април 2011 г.) на въпросните лица не се позволява да подават отделна молба за международна закрила, а ако вече са подали молба за международна закрила преди публикуването на TPR на 22 октомври 2014 г., тези молби са спрени и въпросните лица са третираны като ползващи се с временна закрила.

Друга категория лица – такива, които са пристигнали в Турция преди 28 април 2011 г. и вече са подали молба за международна закрила, получават възможност да изберат дали желаят да останат в рамките на процедурата за международна закрила или да се възползват от временна закрила. Броят на сирийските граждани, засегнати от тази разпоредба, е много ограничен, тъй като числеността на сирийците, потърсили закрила в Турция в началото на 2011 г., преди конфликта в Сирия, е много ниска.

Статутът на временна закрила се прекратява за конкретно ползващо се от него лице, когато той или тя:

- а/ напусне Турция доброволно;
- б/ ползва се от закрилата на трета страна;
- в/ бъде приет в трета страна по хуманитарни причини или по програма за презаселване.

Обичайно е бежанците да пътуват обратно в Сирия по административни причини, например за подновяване на паспорт и след това да се върнат в Турция. Достъпът до режим на временна закрила за лица, които преди това са се възползвали от временна закрила в Турция, но статутът им е бил прекратен, се оценява на индивидуална основа от

Министерството по управление на миграцията (РММ). РММ е институцията, упълномощена да предостави или да откаже подновен достъп до статут на временна закрила при повторно пристигане в Турция⁸.

Справката е изготвена в съответствие с „Методологията на Агенцията на Европейския съюз за убежището [бивш. Европейска служба за подкрепа в областта на убежището] за изготвяне на информация за страните на произход“ (2023 г.) и е съставена изцяло на базата на внимателен преглед на публично достъпни външни източници на информация, като всички използвани източници и уебсайта, на който са публикувани, са посочени в бележка под линия на съответното място в документа.

В справката не се съдържа мнение, оценка или анализ на ситуацията в дадена държава, направени от дирекция „Международна дейност“ на Държавната агенция за бежанците при МС. Информацията в справката не следва да се използва като единствено доказателство при взимането на решение по молба за международна закрила.

Фактите посочени в информацията, с изключение на неспоримите и поторно известните, са проверени в няколко източника. Ако определено събитие, лице или организация не са споменати в справката, това не означава, че такова събитие не се е случило или такова лице или организация не съществуват.

Л.П./31.03.2025 г.

Директор:

(Ирина Данчева)

⁸ ECRE - European Council on Refugees and Exiles: Country Report: Türkiye, 2023 Update, August 2024, available at: https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2024/08/AIDA-TR_2023-Update.pdf (accessed 31 March 2025)